

גל יונרת לעירון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - חשנה השש עטרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי במאריקה

כי תבוא (תשי"ז)

כ"ט א - ח

א. ד. ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה.
לפסוק זה מקשה אברבנאל:

הפסוק הזה יורה שהמרי אשר לוה אותם עד היום הזה מסודר ומסובב מאתו ית' - ואינו כך, כי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ועם היות ה' ית' סבה ראשונה לכל הדברים, הנה ביד האדם ובחירותו לדעת את ה' ולטמוע בקולו והכתוב אמר (דב' ד' ל"ה) "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אטו הגדולה, ודבריו שמעת..." ואיך יאמר "ולא נתן ה' לכם לב לדעת, ועינים לראות, ואזנים לשמוע"?

וחשובות טונות נתנו לטאלה זו בזמנים סונים ואלה קצותם:

ראב"ע: וטעם "נתן" - כי מאתו העלילה הראשונה.

ספורנו: אע"פ שהוא יתעלה הסתדל בתורתו ומופתיו לחת לכם לב לדעת כאמרן (שמות י"ב): "למען חספך באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותות אשר שמתי בהם וידעתם כי אני ה'", - לא הוסיף זה המכוון מרוב מריכם.

אברבנאל: הוכיחם מאתם על מרים ועונם מאשר ראוי עיניהם ונסים ונפלאות הרבה ולא שמו לב אליהם ואע"פ שהיתה להם תבונה טובה מזגיית לא הועילו בה.

וזהו שאמר: "אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' אלוהיכם לעיניכם בארץ מצרים", רוצה לומר שהם הטיגו הנסים והנפלאות שנעשו במצרים לקטנים עם הגדולים, מבכור פרעה היוטב על כסאו עד בכור השב"י וזהו "לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו" טזכר המדרגה העליונה מהמלך - והאמצעית מעבדיו והשפלה מארצו; וביאר מהם הם הדברים אשר עשה באמרן "המסות הגדולות אשר ראוי עיניך" טהם עטר המכות... ואמר עוד "האותות והמופתים" לרמוז על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ומתן תורה ושאר הנסים...

הנה בזה הוכיחם שנטלמו ישראל במוחסות הנפלאות ההם, כדי שמהם ישתלמו באמונותיהם.

ולפי טלא יאמרו טלא הועילה להם ההטגה החוטית המופלאה התיא לפי טהם עצמם היו חסרי הדעת ובלתי טלמי היצירה במוטכלות וטעל כך לא הועיל להם הלמוד המוחט ההוא, לכן אמר "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה?" והוא נאמר בחמיהא: וכי לא נתן לכם ה' לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע? טהם טני החושים היותר דקים ויותר מתיחסים לקנין הטלמות מזולתם; אין ספק הלב נתן לכם ה' ית' מוכן לדעת, ועינים ואזנים בריאות וטובות לחטגת מוחטיהם, והיה לכם אם כן מפאת היצירה הטבעית לב יודע ומוכן לחטוב ועינים לראות אותם הנסים ואזנים לשמוע אותם הדברים המופתיים.

באור: אחרי אשר ראיתם את כל אשר עשה ה' וכל המסות האותות והמופתים הגדולים והנוראים, האם לא נתן לכם ה' עד עתה עינים לראות ולב לדעת ולהתכוון ואזנים לשמוע בקול דברו.

טד"ל

ס' טמות ז ג ד"ה ואני אקטה את לב פרעה.
ואפטר גם לפרש כדעת הרמב"ן /ר. מטה בן מנחם/ טלא היה בזה ענט ונט ממש אלא כי פרעה עצמו הקטה לבו. אלא טכל המעטים ייוחסו לאל בצד מה כי הוא הטבה הראשונה: ואני מוסיף, כי המעטים המיוחסים בתנ"ך אל האל הם המעטים הזרים טטבתם בלתי מובנת לנו, וכן כאן קטי ערפו טל פרעה אחרי ואותו כמה אותות ומופתים הוא דבר זר ומתמיה על כן יוחס אל האל; וטאוצא בזה דברים כ"ט ז: "ולא נתן ה' לכם לב לדעת" וכן שמואל ב"ט ז: "וכי ה' אמר לו קלל."

מלבי"ם: "ולא נתן ה' לכם" פרוטו כמו אם אמר "ולא היה לכם לב לדעת", רק סדבר בלשון כבוד, ובאמת כן היה הדבר, כי ה' החונן לאדם דעת "יהב חכמתו לחכמי", אבל לא יתן ה' אלא למי שיסתדל למצוא החכמה, ואחרי שלא נתן לכם לב לדעת מובן שלא בקטנתם להבין. והנה האדם יטיג החכמה על שלשה פנים: א) כשיחפור מלבו להסגת החכמה. ב) שיחפור ע"י טראה בעיניו דברים שלא הורגל בהם ומסים לבו בגלל ראייה זו להבין, ג) שלא יבין מדעת עצמו, רק סומך על קבלה מאבותיו.

וזהו שאמר: "לב לדעת" - להתעורר מעצמכם. "ועינים לראות" - שיחפורו ע"י ראיית העינים, טביא מדרגה למטה מראשונה. ואף גם "ואזנים לשמוע" - ואפילו לא סמכתם על קבלת אבותיכם.

1. מיין את התשובות הנ"ל וסדרם לקבוצות.
 2. כיצד עונה כל קבוצה לקוטיה אברבנאל?
 3. הסבר את המקומות המסומנים בקו בדברי אברבנאל.
 4. ספורנו - וגם כמה פרטנים שלא הובאו לעיל - מסתייעים בפסוק שמות י"ב לפרט את הקטר בין הפסוקים ב-ג-ד.
 - 5xx. עיין בדברי הרמב"ם מורה נבוכים ב"ה (הובאו בגליון ויגס חסי"ד טאלה ג ויובאו גם ב"ע"ל ון ההדרכה" לגליוןנו זה).
- מהי התשובה שאפשר לתת לטאלתנו ע"פ דברי הרמב"ם הללו ולאיון מן הדעות הנ"ל היא קרובה?

ב. ולא נתן ה' לכם לב לדעת... עד היום הזה.

ר' משה חפץ בספרו מלאכת מחשבת: כונת המאמר כי אין בעל הנס מכיר בנסו ולא נביט גדולת האותות והמופתים אלא אחרי נסעם מעינינו, כי אמנם ההרגל בהם מביא לידי בזיון ונחשבים לטבע ולא לפלא! ככה דבר משה אל כל ישראל: אתם ראיתם כמה נסים ונפלאות, המסות הגדולות והיז החזקה, אבל לא הכרתם אותם ולא ידעתם אלא עד היום הזה אשר כבר עברו חלפו למו, כאלו לא היה לכם עיין רואה - ואזן שומעת.

ר' מאיר שמחה מדוינסק בספרו על התורה "מסך חכמה" מעניות בני ישראל בכמה מקומות היו, כי חסבו את משה למועל מעצמו ואת הכח האלוקי הסופע בו הבדילו מן היוצר; והוא הן היה רק לפה לאלוקים לדבר אתו אגרות הנוגע לכלל בני ישראל. ואיפה ראו כי משה מעצמו אינו מנהיג ואינו טופע מאומה? ביום שמת משה אז הבינו כי מחומר קורץ כמוהם, דגם הוא בן תמותה ורק רצון הבורא הקיים בסלמותו בלא שנוי הוא האומר וגזור והמחולל נסים, והנה ידוע כי חז"ל אמרו, שמשה אמר כל זה ביום מותו, ולכן אמר "ולא נתן ה' לכם לב לדעת... עד היום הזה"; יום שמת ונפטו הולך בצרור החיים, אז תדעו כי ה' הוא המנהיג ומסגיח בפרטיות בזמן ובאיט בכל מפעל ובכל מצעד.

(1x) האם הטאלה טרצו סני החכמים האלה ליטב היא טאלת האברבנאל ב' א' או טאלה אחרת?

(2) במה מתבטא אותו חסרון בלב כהן ובעינים רואות לפי דעת כל אחד מהם?

(3) מהו ערכו החנוכי של יום מיתחו של אדם גדול לדעת ר' מאיר שמחה?

הטאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר יפתור כ"א לפי הכנתו. טאלות וגם תשובות נא לסלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים

המבקשים להמשיך בלמוד זה גם בשנת חסי"ח:

מחבקשים להודיע על כך מעתה.

דמי החתימה לשנת חסי"ח 3.000 ל"י, דמי

המסלוח 2.750 ל"י ואפשר לסלמם גם ב-2 תסלומים.